

EURÓPAI
BIZOTTSÁG

Brüsszel, 2017.11.13.
COM(2017) 667 final

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK, A
TANÁCSNAK, AZ EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁGNAK ÉS A
RÉGIÓK BIZOTTSÁGÁNAK**

**Jólét a kereskedelem és a beruházás révén
A kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó 2007. évi közös uniós stratégia
aktualizálása**

JÓLÉT A KERESKEDELEM ÉS A BERUHÁZÁS RÉVÉN
A KERESKEDELEMÖSZTÖNZŐ TÁMOGATÁSRA VONATKOZÓ 2007. ÉVI KÖZÖS UNIÓS
STRATÉGIA AKTUALIZÁLÁSA

1. BEVEZETÉS

A kereskedelemösztönző támogatás a partnerországok gazdasági kapacitásfejlesztésre és kereskedelembővítésre irányuló törekvéseit hivatott elősegíteni a növekedés élénkítése és a szegénység visszaszorítása érdekében. Ezt az elgondolást a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) fogalmazta meg 2005-ben, azóta pedig bevett munkafolyamattá vált a fejlesztési együttműködés terén, ahol fejlődő országoknak nyújt segítséget abban, hogy kihasználják a kereskedelem előnyeit. Kiterjed különféle területekre, így a szakpolitikai döntéshozatalra, a kereskedelmi vonatkozású szabályokra és szabványokra, a gazdasági infrastruktúrára (például energetika, közlekedés, távközlés), valamint a termelési kapacitás bővítésére olyan, exportorientált ágazatokban, mint a mezőgazdaság, a halászat és a feldolgozóipar¹.

A WTO kezdeményezésére válaszolva 2007-ben „A fejlődő országok kereskedelemmel kapcsolatos szükségleteire irányuló uniós támogatás növelése” címmel az Európai Unió is kidolgozta kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó stratégiáját², amelynek értelmében az EU és tagállamai közösen igyekeznek segíteni a fejlődő – és különösen a legkevésbé fejlett – országokat abban, hogy beilleszkedjenek a szabályokon alapuló nemzetközi kereskedelmi rendszerbe, és hatékonyabban használják fel a kereskedelmet a növekedés élénkítésére és a szegénység visszaszorítására.

Tíz év elteltével az egyre összetettebbé váló globális értékláncok kialakulása következtében jelentősen megváltoztak a gazdasági realitások. A politikai környezet is hasonlóképpen átalakult nemcsak világszinten (főként a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési menetrend hatására³), de az Európai Unió kül- és biztonságpolitikára vonatkozó globális stratégiája⁴, a fejlesztési politikáról szóló új európai konszenzus⁵ és „A mindenki számára előnyös kereskedelem” elnevezésű stratégia⁶ elfogadásával uniós szinten is.

¹ A kereskedelemösztönző támogatás a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) Fejlesztési Támogatási Bizottsága (DAC) által meghatározott közel száz rendeltetési kódot foglal magában. Ez az öt számjegyből álló kód az egyedi támogatási tevékenységek rendeltetésével (rendeltetési ágazatával) kapcsolatos tudnivalók rögzítésére szolgál. A rendeltetési kódok a kedvezményezett gazdasági vagy társadalmi struktúrájának azon konkrét területét jelöli, amelynek támogatására a kiutalt összeg irányul. (<http://www.oecd.org/dac/aft/aid-for-trade-statistical-queries.htm>).

² A Tanács 14470/07. számú következtetései (http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/november/tradoc_141470.pdf); COM(2007) 163 végleges.

³ Az ENSZ Közgyűlésének 2015. szeptember 25-én elfogadott határozata a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlesztési menetrendről (<https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>).

⁴ http://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf.

⁵ COM(2016) 740 final.

⁶ COM(2015) 497 final: „A mindenki számára előnyös kereskedelem – A felelősebb kereskedelem- és beruházáspolitikára fel”; lásd még a végrehajtásáról készült eredményjelentést: COM(2017) 491 final.

E közlemény célja, hogy a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó jelenlegi stratégiát a fent említett fejleményekre figyelemmel aktualizálja. Eredményközpontú, integrált megközelítést javasol a kereskedelemösztönző támogatások és beruházások terén, mivel így messzemenőig ki lehet használni a rendelkezésre álló különféle uniós szakpolitikai eszközöket a növekedésre és a szegénység elleni küzdelemre gyakorolt általános hatásuk növelése érdekében. A hangsúly a munkahelyek számának és színvonalának emelésén és a leginkább rászoruló – közülük is a legkevésbé fejlett – országokon van.

2. UNIÓS KERESKEDELEMÖSZTÖNZŐ TÁMOGATÁSOK AZ ELMÚLT TÍZ ÉVBEN

Az elmúlt tíz évre visszatekintve az Európai Unió és tagállamai világviszonylatban az élre álltak a kereskedelemösztönző támogatás terén: a világszerte kiosztott támogatások teljes összegének egyharmada tőlük származik⁷. Az uniós kereskedelemösztönző támogatási kötelezettségvállalások 2007 és 2015 között több mint 85%-kal növekedtek, ezzel elérve a 96,79 milliárd eurót. A kötelezettségvállalások csak 2015-ben 13,16 milliárd eurót tettek ki, ami rekordösszegnek számít. A kereskedelemösztönző támogatás elgondolásának fontos eleme a kereskedelemhez kapcsolódó segítségnyújtás⁸, amelyre vonatkozóan a kitűzött 2 milliárd eurós célt a tervezettnél két évvel korábban, 2008-ban sikerült teljesíteni. 2015-re az éves összeg már elérte a tekintélyes 2,8 milliárd eurót, így a 2007 és 2015 közötti időszakban nyújtott teljes összeg 21,5 milliárd eurót tesz ki. Ennek 37%-át az afrikai, karibi és csendes-óceáni (AKCS-) államok kapták. A legkevésbé fejlett országoknak nyújtott támogatás abszolút értékben véve egyenletesen oszlott el, a 2007 és 2015 közötti időszakban megközelítette a 18 milliárd eurót (a teljes uniós kereskedelemösztönző támogatás 19%-a), relatív értékben véve azonban csökkent, ahogy az Unió által nyújtott teljes kereskedelemösztönző támogatás bővült.

Minőségi szempontból a kereskedelemhez kapcsolódó uniós segítségnyújtás jelentős eredményeket hozott a legtöbb kiemelt területen. A segítségnyújtással a legkevésbé fejlett országokban és instabil körülmények között is sikerült stabilizálni, sőt akár bővíteni a kereskedelmi volument⁹. Az uniós kereskedelemösztönző támogatás kedvező eredményekhez vezetett olyan, szélesebb körű térségi vagy tematikus többéves kezdeményezések esetében is, mint az AKCS-országok részére nyújtott uniós kapacitásépítő támogatás, amelynek célja a multilaterális kereskedelmi rendszerbe való beilleszkedés és a gazdasági partnerségi megállapodásokra való felkészülés előmozdítása volt¹⁰.

⁷ A globális kereskedelemösztönző támogatások teljes összege a 2007 és 2014 közötti időszakban 253 milliárd euró volt (ebből EU: 33%, Japán: 19%, USA: 10%). Forrás: az uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló éves jelentések.

⁸ A kereskedelemhez kapcsolódó segítségnyújtás az alapvető kereskedelmi kérdéseket érinti, és az OECD DAC rendeltetési kódjainak következő kategóriáira terjed ki: kereskedelempolitika és kereskedelemszabályozás (331xx, kivéve 33150), valamint kereskedelemfejlesztés (240xx, 25010, 311xx, 312xx, 313xx, 321xx, 322xx, 323xx, 33210, mindegyik saját kereskedelmi fejlettségi jelzőszámmal rendelkezik).

⁹ A harmadik országoknak nyújtott, kereskedelemhez kapcsolódó uniós támogatás stratégiai értékelése 23 országból és öt térségi szervezetből álló minta alapján: https://ec.europa.eu/europeaid/strategic-evaluation-eu-trade-related-assistance-third-countries-2004-2010_en.

¹⁰ A kulcsfontosságú AKCS–EU kereskedelmi segítségnyújtási programok záróértékelése (2015) egyebek mellett a következőkről: „Integration to the Multilateral Trading System and Support to the Integrated

A kereskedelemösztönző támogatás ugyanakkor csak mérsékelt sikereket hozott a kereskedelem legszegényebb országokban és instabil helyzetekben való előmozdítása és változatosabbá tétele terén. Annak ellenére, hogy jelentős támogatásban részesültek, és szinte minden termékük számára vámmentes hozzáférést kaptak az uniós piachoz¹¹, a legkevésebb fejlett és az instabil helyzetben lévő országok változatlanul a világgazdaság peremén vannak¹². A legkevésebb fejlett országok feldolgozóipari termelésből való részesedése még 2015-ben is mindössze 12% volt, tehát jóval elmaradt a fejlődő országok 20%-os átlagától. A legkevésebb fejlett országok áru- és szolgáltatáskereskedelmi mérlegének hiánya ugrásszerűen, 7,3 milliárd USA-dollárról 104,2 milliárd USA-dollárra nőtt 2006 és 2015 között, exportjuk világpiaci részesedése pedig még 2015-ben sem érte el az 1%-ot, miközben összlakosságuk a világ népességének 12,8%-át teszi ki.

3. ÁTALAKULÓ VILÁGGAZDASÁG ÉS SZAKPOLITIKAI HÁTTÉR

A gazdasági tevékenységek globalizálódása nem új keletű jelenség, a globalizáció mozgatórugói és tendenciái azonban gyorsan változnak¹³.

Jelenleg az egyik meghatározó tendencia a globális és a térségi értékláncok terjedése, amelynek következtében a nemzetközi termelési hálózatok egyre nagyobb mértékben támaszkodnak a vállalatközi és a vállalaton belüli kereskedelemre. A szolgáltatások egyre nagyobb jelentőséggel bírnak a nemzetközi kereskedelemben, a digitalizáció pedig eddig olyan új módokon alakítja át a világgazdaságot, amelyek többsége még feltárássra vár. Ugyanakkor komoly kihívást jelent, hogy számos fejlődő ország továbbra is csak marginális szerephez jut a globális értékláncokban és a digitalizációban. Számos fejlődő ország gazdasága csak korlátozott mértékben iparosodott, termelékenysége elenyésző, és nem kellőképpen változatos, mivel változatlanul az alacsony bérköltségű munkaerőtől, az árukiviteltől és az alacsony színvonalú elsődleges termeléstől függ. Emiatt átfogó reformokra és jelentős beruházásokra van szükség, amelyeket az állami finanszírozási műveletekkel nem lesz képes fedezni.

A szakpolitikai háttér is megváltozott. A 2015-ben elfogadott **addisz-abebai cselekvési program**¹⁴ a nem sokkal utána elfogadott, **a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó**

Framework” (Beilleszkedés a multilaterális kereskedelmi rendszerbe és támogatás az integrált kerethez), „All ACP Institutional Trade Capacity Building Facility (Trade.Com)” (Az összes AKCS-országra vonatkozó intézményi kereskedelmi kapacitásépítési eszköz [Trade.Com]), „Capacity Building in Support of the Preparation of Economic Partnership Agreements” (Kapacitásépítés a gazdasági partnerségi megállapodásokra való felkészülés előmozdítása céljából). https://europa.eu/capacity4dev/public-priv_sector-trade-regio_int/document/trade-assistance-through-multiple-partnerships-findings-evaluation-three-eu-funded-trade-as.

¹¹ A legkevésebb fejlett országok áruinak legfontosabb felvevőpiaca az Európai Unió, 2016-ban ide irányult a világpiaci exportjuk 25,1%-a, ami a 2007-es 21,4%-hoz képest némi növekedést jelent. (Forrás: Eurostat-IMF, 2017.10.13.). A legkevésebb fejlett országok azonban továbbra is csekély – jöllehet növekvő – mértékben részesednek az uniós behozatalból: 2016-ban a teljes uniós behozatal 2,16%-a származott tőlük, míg 2007-ben még mindössze 1,44% volt ez a hányados (forrás: Eurostat-Comext, 2017.10.13.).

¹² The Least Developed Countries Report 2016 (2016. évi jelentés a legkevésebb fejlett országokról), ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferencia (http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ldc2016_en.pdf).

¹³ Vitaanyag a globalizáció előnyünkre fordításáról, Európai Bizottság, COM(2017) 240 final, 2017.5.10.

¹⁴ A harmadik nemzetközi fejlesztésfinanszírozási konferencián (Addisz-Abeba, Etiópia, 2015. július) elfogadott és az ENSZ Közgyűlése által a 2015. július 27-i 69/313. számú határozatában támogatott záródokumentum.

fenntartható fejlesztési menetrend teljesítéséhez szükséges eszközök előteremtésével foglalkozik. A program és a menetrend is hangsúlyozza, hogy a hivatalos fejlesztési támogatás mellett a nemzetközi kereskedelem és a magánberuházások is fontos szerepet játszanak ennek megvalósításában. A 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend a 17 fenntartható fejlesztési cél és a fenntartható fejlődés három – gazdasági, társadalmi és környezeti – dimenziójához kapcsolódó 169 célérték integrálására és egymástól függésére tekintettel új, egyetemes fejlesztési paradigmát határoz meg a következő évekre.

Az **ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezménye keretében létrejött Párizsi Megállapodás**¹⁵ értelmében szerkezetátalakítást kell végrehajtani a termelés és a kereskedelmi rendszerekben, hogy olyan új, alacsony szén-dioxid-kibocsátású és az éghajlatváltozás hatásaival szemben reziliens gazdaság jöjjön létre, amely képes alkalmazkodni az éghajlatváltozáshoz, és mérsékelni annak hatásait. A körforgásos gazdaságra való áttérés új innovációs és gazdasági lehetőségeket teremt, amelyeket a fejlődő országnak érdemes lesz megragadniuk a későbbiekben.

Ezeket a változó körülményeket tükrözi két, alapvető uniós szakpolitikai kezdeményezés. Az első az **Európai Unió kül- és biztonságpolitikájára vonatkozó globális stratégia**, amely reakcióképes és egységesen cselekvő Uniót kíván meg, ennek megvalósításához pedig messzemenőig ki kell használni a rendelkezésre álló különféle szakpolitikai eszközöket, közülük is különösen a fejlesztési és kereskedelmi eszközöket.

A második a **fejlesztési politikáról szóló új európai konszenzus**¹⁶, amely a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendben előirányzott paradigmaváltást beépíti az uniós fejlesztési együttműködés politikába. Az eredményes fejlesztési együttműködés alapelveivel összhangban a szegénység elleni küzdelemre összpontosít. Ezenkívül felhív a szakpolitikák közötti szinergiák feltárására, az uniós szereplők és eszközök közötti összhang és következetesség fokozására, valamint a kereskedelem és a felelős beruházás előmozdítására a fejlődő országokban a fenntartható fejlődés támogatása céljából, követve a kereskedelemről, a növekedésről és a fejlesztésről szóló közleményben¹⁷ meghatározott és **a mindenki számára előnyös kereskedelemről szóló 2015. évi közleményben** aktualizált irányvonalakat.

A megújult szakpolitikai háttérből két jelentős szempont fakad. Először is, a hivatalos fejlesztési támogatásokkal azokat a területeket kell megcélozni, ahol a legnagyobb szükség van rájuk, így különösen a legkevésbé fejlett és az instabil helyzetben lévő országokat. Másodszor, egyre inkább előtérbe kerül a hivatalos fejlesztési támogatás stratégiaibb szemléletű felhasználása más – például az új **európai külső beruházási terv** égisze alá tartozó – köz- és magánjellegű finanszírozási műveletek mozgósításának katalizátoraként¹⁸. A

¹⁵ A párizsi éghajlatváltozási konferencia (COP21) eredményeként 2016. november 4-én hatályba lépett megállapodás.

¹⁶ https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/european-consensus-on-development-final-20170626_en.pdf.

¹⁷ COM(2012) 22 final: „Kereskedelem, növekedés és fejlődés – A leginkább rászoruló országokra szabott kereskedelmi és beruházási politika kialakítása”.

¹⁸ European Report on Development: Combining finance and policies to implement a transformative post-2015 development agenda (Európai fejlesztési jelentés: a finanszírozás és a szakpolitikák kombinálása az átalakító

jövőben várhatóan megnő majd azoknak a köz- és magánberuházásoknak a volumene, amelyek szerves részét képezik a kereskedelem ösztönzését és a termelési kapacitással kapcsolatos szükségletek kielégítését célzó uniós támogatásnak.

4. KÖVETKEZETES ÉS HATÁSOS TOVÁBBI INTÉZKEDÉSEK

A változó gazdasági és politikai környezetre tekintettel ideje felülvizsgálni az uniós kereskedelemösztönző támogatást. Arra kell törekedni, hogy a partnerországok támogatást kapjanak a fenntartható fejlesztési célok elérése és a fenntartható jólét kereskedelemmel és beruházásokkal való megteremtése érdekében tett erőfeszítéseikhez. Ennek érdekében a következő alapvető változtatásokat kell végrehajtani a mai módszereken:

- i. csökkenteni kell a jelenlegi széttagoltságot, és növelni kell a kereskedelemösztönző támogatás jótékony hatását a tájékozottabb és összehangoltabb teljesítés révén;
- ii. fel kell erősíteni az uniós kereskedelemösztönző támogatás hatását a különféle uniós külpolitikai eszközök – különösen az új külső beruházási terv, a kereskedelmi megállapodások és a kereskedelmi rendszerek – teljes összhangjának megteremtésével és lehető legnagyobb mértékű kihasználásával;
- iii. nagyobb figyelmet kell fordítani a gazdasági növekedéssel együtt a fenntarthatóság társadalmi és környezeti dimenzióira;
- iv. jobban különbséget kell tenni az országok között, fokozottan összpontosítva a legkevésbé fejlett és az instabil helyzetben lévő országokra;
- v. javítani kell az ellenőrzés és a jelentéstétel színvonalát;

4.1. A széttagoltság csökkentése, a jótékony hatás növelése

Az uniós kereskedelemösztönző támogatások kifizetése jelenleg túlzottan decentralizált és széttagolt módon zajlik. 2015-ben például az uniós kereskedelemösztönző támogatás 13,6 milliárd eurós összege az EU teljes hivatalos fejlesztési támogatásának egyharmadát tette ki, kifizetése pedig mintegy háromezer finanszírozási határozat és közel kilencven OECD DAC rendeltetési kód alapján történt. Ez nagyban megnehezítette a kellő következetesség és hatékonyság elérését¹⁹.

Erre tekintettel fontos, hogy **hatékonyabban kell kombinálni a különféle fejlesztésfinanszírozási eszközöket** (kétoldalú, térségi, tematikus stb.) és támogatási módozatokat (technikai segítségnyújtás, vissza nem térítendő támogatások, költségvetés-támogatás, testvérvárosi programok, támogatásötvöztetés stb.) uniós és tagállami szinten

hatású 2015 utáni fejlesztési menetrend végrehajtása érdekében), ODI, ECDPM, GDI/DIE, Athéni Egyetem és Southern Voice Network, 2015.

¹⁹ 2012 és 2017 között több mint 250 projekt foglalkozott a gazdasági kormányzás és a befektetési környezet reformjával a Szubszaharai-Afrikában. A későbbiekben többek között a külső beruházási tervben megfogalmazott integrált megközelítés révén gondoskodni kell a következetességről.

egyaránt. Ezt a nemzetközi és európai fejlesztésfinanszírozási intézmények hitelezési tevékenységének kell kiegészítenie a fejlődő országokban, hogy fokozottan integrált és kellő léptékű választézkodásokat lehessen hozni a partnerországok kereskedelmi és termelési kapacitással kapcsolatos szükségleteinek kielégítését illetően.

Ha az Európai Unió valóban jelentős mértékben hozzá kíván járulni a fenntartható fejlesztési célok eléréséhez, akkor a magánberuházások katalizálására kell összpontosítania. Az Afrikával és a szomszédságpolitikai partnerországokkal foglalkozó külső beruházási terv végrehajtásánál integrált megközelítést kell alkalmazni. A terv az új Európai Fenntartható Fejlődési Alap révén innovatív kockázatmegosztási mechanizmusokat, köztük tőkemozgósítási garanciát vezet be, és ezt kombinálja technikai segítségnyújtással és a beruházási környezet javítására irányuló reformok fejlesztésével.

A partnerországok és -térsegek saját fejlesztési stratégiáival összhangban és azok részeként **proaktívan törekedni kell az uniós kereskedelmi megállapodásokkal és rendszerekkel való szinergia kialakítására.** Ezek az EU fejlődő országokkal fennálló kapcsolatainak fontos motorjává váltak²⁰. Piacra jutási lehetőségeket kínálnak, amelyeket a helyi kis- és középvállalkozások (kkv-k) készek megragadni. Ösztönzőként hatnak olyan reformok bevezetésére, amelyekre építve tovább fokozható a fejlesztési együttműködés. Az uniós kereskedelemösztönző támogatás így előmozdítja a megállapodások kedvező végrehajtási dinamikájának kialakulását, és hozzájárul a sikerre vitelükhöz. Az uniós kereskedelemösztönző támogatást emellett a más uniós szakpolitikákban rejlő fejlesztési potenciál növelésére is fel kell használni.

Intézkedések:

- uniós és tagállami szinten egyaránt meg kell erősíteni a műveleti kapcsolatokat az összes uniós fejlesztési együttműködési eszköz, többek között az országos és térségi programok és az európai fejlesztésfinanszírozási intézmények műveletei között;
- magántőke fejlődő országokban történő mozgósítása esetén innovatív kockázatmegosztási mechanizmusok²¹ révén szorosan össze kell fűzni az uniós költségvetés-támogatást²² a beruházási környezet reformjával;
- az uniós szabadkereskedelmi megállapodásokkal létrehozott intézményi ellenőrzési mechanizmusokat kell használni kiegészítő eszközként a vonatkozó kereskedelemösztönző támogatási tevékenységek meghatározásához²³;

²⁰ Az uniós fejlesztési együttműködésre alkalmas fejlődő országok vagy kereskedelmi megállapodást kötnek az Európai Unióval, vagy az általános vámkedvezmény-rendszer kedvezményezettjei.

²¹ E törekvés alapköve Afrikában és a szomszédságpolitikai partnerországokban az új külső beruházási terv lesz. A finanszírozási források ötvözése és a megfelelő szakpolitikai és szabályozási reformok (a beruházási környezettel kapcsolatos 3. pillér) végrehajtása együttesen olyan integrált megközelítést eredményez, amely a fejlődő világ más részein is megállja a helyét.

²² A költségvetés-támogatás előmozdítja a fejlődő országok belföldi forrásmozgósítási erőfeszítéseket, fokozza az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot, javítja a közberuházási politikákat és azok végrehajtását, valamint a befektetési és az üzleti környezetet is.

- az uniós szabadkereskedelmi megállapodások végrehajtási tervébe olyan célzott intézkedéseket is bele kell foglalni, amelyekkel segíteni lehet a partnerországoknak abban, hogy az uniós szabadkereskedelmi megállapodások kínálta lehetőségeket jobban kiaknázzák;
- rendszeresen fel kell mérni, hogy a kereskedelmi megállapodást aláíró partnerek és az általános vámkedvezmény-rendszer kedvezményezett országai mennyire használják ki a kedvezményeket, továbbá elemezni kell a korlátozó tényezőket a belföldi kínálati oldalról²⁴ és az uniós kereskedelmi rendszer²⁵ szempontjából egyaránt. Az uniós kereskedelemösztönző támogatást az ilyen korlátok eredményesebb felszámolására kell összpontosítani, és adott esetben fel kell mérni, hogy figyelembe kell-e venni őket a kereskedelmi intézkedések alakításában.

4.2. A relevancia növelése

Az uniós kereskedelemösztönző támogatás hatékonyabb irányításához módszeresen fel kell használni a rendelkezésre álló kereskedelmi és beruházási diagnosztikai eszközöket. **Bizonyítékokon alapuló** szemlélettel alaposan kiismerhetők az értékláncok és az értékesítési piacok, így megalapozottabb szakpolitikai párbeszédet lehet folytatni a partnerországok kormányaival, aminek eredményeképpen körültekintőbben kialakított és hatásosabb projektek születhetnek.

Az **érdekeltek bevonására** szolgáló mechanizmusokat kell létrehozni. Strukturált párbeszédet kell folytatni a **magánszektor** szereplőivel, hogy kiderüljön, milyen reformokra van szükség az üzleti és kereskedelmi környezetben a beruházás megkönnyítése és a munkahelyteremtés érdekében. **A civil társadalom képviselői és a szociális partnerek** döntő szerepet játszanak abban, hogy előtérben maradjanak olyan kiemelt célkitűzések, mint a fiatalok munkához juttatása, a nők gazdasági önrendelkezésének biztosítása, a tisztességes munka és a környezetvédelmi előírások betartása. A kutatás és az innováció terén működő szereplők nélkülözhetetlenek a beruházás és a munkahelyteremtés előmozdításához. **A helyi hatóságok** illetékességi területükön szintén jelentős hatással vannak az üzleti tevékenységek és a tisztességes munka szempontjából ösztönző környezet kialakulására, valamint a szabályok alkalmazásáért felelős helyi szervek hatékonyságára és irányítására.

Egyes területeken a bizonyítékokon alapuló és az érdekelt bevonásával járó szemléletből származó iránymutatások mellett általánosabb tendenciákat és kérdéseket is mérlegelni kell.

²³ Az uniós szabadkereskedelmi megállapodások olyan ágazati albizottságok létrehozásáról rendelkeznek, ahol az aláíró felek közösen megvitathatják a megállapodás végrehajtásának előrehaladás olyan területeken, mint a kereskedelem technikai akadályai, a kereskedelem és a fenntartható fejlődés, állat- és növényegészségügyi kérdések, valamint a vám- és a kereskedelmi eljárások egyszerűsítése. Az ezekben az albizottságokban keletkező ismeretek fényében könnyebben feltárhatók azok a szükségletek, amelyek kereskedelemösztönző támogatással kielégíthetők.

²⁴ Infrastruktúra, szakpolitikák, termelési kapacitás, szabványoknak való megfelelés stb.

²⁵ Tarifák, származási szabályok, kvóták, állat- és növényegészségügyi kérdések stb.

Az **értékláncok** arra sarkallják a fejlődő országokat, hogy jobban illeszkedjenek be a térségi és a világkereskedelembé. Az uniós kereskedelemösztönző támogatást stratégiaibb megfontolásból inkább annak elősegítésére kell összpontosítani, hogy partnerországok saját értékláncokat alakítsanak ki, illetve feljebb lépjenek értékláncokban²⁶.

A **minőségügyi infrastruktúra** az uniós kereskedelemösztönző támogatások szempontjából lényeges terület, ugyanis szükséges a kínálati oldali korlátok és a nem vámjellegű akadályok felszámolásához. A szabványosítás, az akkreditáció, a megfelelőségértékelés és a piacfelügyelet szabályozási és működési szempontjaira terjed ki. Piacközpontú szemléletmód esetén a szabályozó szervek és az illetékes hatóságok kapacitásának építésével, élelmiszer-biztonsági rendszerekkel és laboratóriumi berendezésekkel, valamint a **műszaki előírások** betartása érdekében a termelőknek és a kkv-knak nyújtott műszaki segítséggel, magánszektorbeli szabványokkal, élelmiszer-biztonsági, **állat- és növényegészségügyi** intézkedésekkel hatékonyan élénkíthető a kereskedelem és a beruházás.

A **digitalizáció** megkönnyíti a külső piacokra való bejutást és a globális értékláncokba való beilleszkedést. Már megmutatkozott, hogy a digitális innováció megoldást tud kínálni helyi problémákra, csökkentheti a kereskedelmi költségeket, és új üzleti lehetőségekkel kecsegtethet²⁷. Az innovatív kkv-k a technológiai tendenciákat kihasználva bejuthatnak a piacra. Az uniós kereskedelemösztönző támogatással élénkíthetők a beruházások a digitális technológiák és szolgáltatások, a számítógépesítés, az elektronikus kormányzat és az e-kereskedelmi logisztika terén, valamint a határokon átnyúló e-kereskedelemnek kedvező szakpolitikák és keretek kidolgozásához a kormányzatoknak nyújtott technikai segítségnyújtást illetően.

A **kereskedelmi eljárások egyszerűsítésének** jelentősége a WTO 1995-ös létrehozása óta kötött legjelentősebb többoldalú kereskedelmi egyezmény, a kereskedelmi eljárások egyszerűsítéséről szóló megállapodás hatálybalépésével megnőtt. Az Európai Unió és tagállamai vállalták, hogy a hatálybalépésétől számított öt év alatt legalább 400 millió eurót mozgósítanak a kereskedelmi eljárások egyszerűsítését célzó segítségnyújtás formájában, többek között a fejlődő országok vámrendszerének fejlesztésére irányuló projektekre. Az uniós kereskedelemösztönző támogatás szempontjából kiemelten kell kezelni a „C” kategóriájúkat²⁸ bejelentett, a kereskedelmi eljárások egyszerűsítését célzó segítségnyújtásra vonatkozó rendelkezéseket.

²⁶ A kereskedelemösztönző támogatások megfelelő hasznosításának köszönhetően Elefántcsontpart és Ghána 2008 óta a nyers kakaóbab exportálásáról áttért a helyileg előállított kakaótermékek kivitelére. A csokoládé, a kakaóvaj, a kakaómassza és a kakaópor Európai Unióba irányuló exportja Elefántcsontparton 2,5-szeresére, Ghánában pedig 4,5-szeresére nőtt kevesebb mint 8 év alatt.

²⁷ SWD(2017) 157 bizottsági szolgálati munkadokumentum: „Digital4Development: mainstreaming digital technologies and services into EU Development Policy” (Digitálisan a fejlődésért: a digitális technológiák és szolgáltatások beemelése az uniós fejlesztéspolitikába).

²⁸ A „C” kategóriájú bejelentések olyan rendelkezéseket tartalmaznak, amelyeket a fejlődő ország vagy legkevésbé fejlett ország átmeneti időszak eltelté utáni időpontban történő végrehajtásra jelöl ki, és amelyek végrehajtásához végrehajtási kapacitásra szükséges szert tenni kapacitásépítési célú rendelkezés és segítségnyújtás révén (forrás: WTO).

Az uniós kereskedelemösztönző támogatás általában véve továbbra is rugalmas lesz, így a jelenlegi tárgyalásokhoz és kötelezettségvállalásokhoz, többek között a legkevésbé fejlett országok WTO szolgáltatási mentességéhez kapcsolódó WTO-témakörök, valamint az időközben felmerülő új témakörök fejlesztési együttműködési vonzatai egyaránt beépíthetők lesznek.

Intézkedések:

- az uniós szakpolitikai párbeszéd és az uniós kereskedelemösztönző támogatás irányának meghatározása érdekében azonosítani és támogatni kell azokat az értékláncokat, amelyek értéknövelő hatást²⁹ fejthetnek ki, ehhez pedig az uniós küldöttségeknek és a gyakorlati munkát végző tagállami ügynökségeknek módszeresebben kell használniuk a kereskedelmi és beruházási diagnosztikai, valamint piaci információs eszközöket;
- a magánszektor szereplőit be kell vonni, és valódi párbeszédet kell folytatni velük a beruházási környezetben fennálló korlátok feltárása és fontosságuk megállapítása céljából³⁰;
- fel kell használni a harmadik országokból származó export uniós előírásoknak való megfelelését értékelő uniós ellenőrzési rendszerekből származó adatokat, mivel hasznos információforrást jelentenek a kínálati oldali korlátok felszámolásában, valamint azoknak a területeknek az azonosításában, ahol fejlesztés és korrekciós intézkedések végrehajtása céljából mozgósíthatók uniós kereskedelemösztönző támogatások³¹;
- erősíteni kell a civil társadalommal és a helyi hatóságokkal ápoltság kapcsolatokat, hogy pontosabb információk álljanak rendelkezésre a kereskedelemösztönző támogatások nyújtásához; ez megvalósítható az új generációs uniós szabadkereskedelmi megállapodásokkal létrehozott belső tanácsadó csoportok³², a civil társadalommal való együttműködést célzó uniós tagállami ütemtervek és a helyi hatóságokkal hasonló formában megvalósuló együttműködés, valamint gazdasági partnerségi megállapodások révén.

4.3. Előrelépés az emberi jogok védelme és a fenntartható fejlődés terén

A nemek közötti egyenlőség nemcsak alapvető emberi jog, de a gazdasági fejlődéshez is elengedhetetlen. A nőknek jobb esélyeket kínáló gazdaságok nagyobb növekedési és versenyképességi potenciállal rendelkeznek. Az uniós kereskedelemösztönző támogatás

²⁹ Például a kávé-, a kakaó- és a gyapotértéklánc, amelyben hozzáadott érték teremtéséhez downstream beruházásra van szükség.

³⁰ Például a külső beruházási terv keretében létrejött „Sustainable Business for Africa” (SB4A, „fenntartható üzlet Afrika számára”) elnevezésű platform, valamint az Unió belüli üzleti csoportok/kereskedelmi kamarák hálózata által szolgáltatott alapok.

³¹ Erre példa az élelmiszer- és takarmánybiztonsági riasztási rendszer, amelyen keresztül bejelenthetők az Unió külső határain elutasított élelmiszer- és takarmányszállítmányok, amennyiben azokat bevizsgálták, és egészségügyi veszélyt állapítottak meg náluk.

³² Civil társadalmi konzultációs mechanizmus.

hozzájárul majd az Európai Unió nemek közötti egyenlőség iránti megújított és kiterjesztett elkötelezettségének és különösen **a nők gazdasági önrendelkezésének** beteljesítéséhez³³.

A befogadás áll majd az uniós kereskedelemösztönző támogatás középpontjában az EU fejlesztési együttműködésben alkalmazott, **jogokon alapuló megközelítése** következtében, amely emellett előmozdítja a részvételt, a megkülönböztetésmentességet, az egyenlőséget és a méltányosságot, az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot³⁴. Ehhez behatóbban elemezni kell a kereskedelmi és beruházási kezdeményezések emberi jogokra gyakorolt hatását.

Az uniós kereskedelemösztönző támogatást **a tisztességes munka programjának** négy pillérét (munkahelyi előírások és jogok, munkahelyteremtés és vállalkozásfejlesztés, szociális védelem és társadalmi párbeszéd)³⁵ figyelembe véve kell nyújtani. Ez a program Az „új generációs” uniós szabadkereskedelmi megállapodások által kibővített lehetőségekre építve támogatja majd a munkavállalói jogokat és a tisztességes munka programját azzal, hogy összekapcsolja **a kereskedelemről és a fenntartható fejlődésről** szóló fejezetek foglalt rendelkezéseket³⁶.

A környezeti fenntarthatóság is központi szerepet kap a kereskedelemösztönző támogatásban. **Az éghajlatváltozás elleni küzdelem finanszírozása, valamint a környezetbarát és körforgásos gazdaság** előreugrási lehetőségeket kínál a fejlődő országok számára a kereskedelem, a növekedés és a foglalkoztatást terén, emellett a fokozza a társadalmi és az ökológiai rezilienciát. Az uniós kereskedelemösztönző támogatást a fejlődő országok alacsony szén-dioxid-kibocsátású és az éghajlatváltozással szemben reziliens gazdaságra való áttérésének előmozdítására is fel kell használni.

Az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvekkel összhangban **a vállalatok alapvető stratégiájának részét képező fenntarthatóság, a tisztességes és etikus kereskedelem, valamint a felelős üzleti gyakorlatok** előmozdítása – többek között a fenntartható értékláncokkal összefüggésben – nagyban hozzájárul majd a 2030-ig tartó időszakra szóló menetrend végrehajtásához³⁷.

Intézkedések:

³³ Például a nők gazdasági önrendelkezésének elősegítésével a finanszírozási eszközökhöz való hozzáférés, tanácsadási szolgáltatások, női üzleti hálózatok, valamint a társadalmi befogadást és a pénzügyi kirekesztés felszámolását támogató digitális megoldások révén.

³⁴ SWD(2014) 152: „Toolbox on a rights-based approach, encompassing all human rights for EU development” (Eszköztár az összes emberi jogra kiterjedő, jogokon alapuló megközelítéshez az uniós fejlődésért).

³⁵ <http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--en/index.htm>.

³⁶ E körbe tartoznak kulcsfontosságú nemzetközi munkaügyi és környezetvédelmi normák és megállapodások, a természeti erőforrások fenntartható használata és a vállalati társadalmi felelősségvállalás előmozdítása, a szállítói láncok felelős kezelése, a fenntarthatóságot garantáló rendszerek (például öko címke), valamint a tisztességes és etikus kereskedelmet célzó kezdeményezések.

³⁷ A tisztességes kereskedelem ellátási láncainak kialakításához nyújtott uniós támogatás egyik példája, hogy az EU előmozdította a fenntartható fejlődést a gyapotágazatra irányuló, tisztességes kereskedelmet szolgáló beavatkozások révén Indiában, Nepálban és Srí Lankán. Kereskedelmi kapcsolatok jöttek létre a helyi kkv-k és a tisztességes kereskedelem uniós szereplői között, aminek köszönhetően 2 millió EUR értékű, tisztességes kereskedelemben forgalmazott gyapot került a piacra. Ennek előnyeiből 175 termelői csoport csaknem 1000 termelője részesült.

- a nők gazdasági önrendelkezésének elősegítése érdekében mindegyik kereskedelemösztönző támogatási projektet módszeres, nemi alapú elemzésnek kell alávetni³⁸;
- az uniós támogatást kellőképpen össze kell kapcsolni a társadalmi és környezetvédelmi célkitűzésekkel, a kereskedelemösztönző támogatással, az új generációs uniós szabadkereskedelmi megállapodások kereskedelemről és fenntartható fejlődésről szóló fejezeteivel, a környezeti termékekről szóló megállapodással³⁹, valamint a felelős üzletvitelre vonatkozó nemzetközi alapelvekkel és iránymutatásokkal⁴⁰;
- integrált és többszereplős megközelítés alkalmazásával kell előmozdítani a társadalmi és környezeti fenntarthatóságot az értékláncok mentén⁴¹;
- támogatni kell a tisztességes és etikus kereskedelmet a partnerországokban, például az árukra vonatkozó célirányosabb megközelítéssel.

4.4. Országok közötti különbségtétel

Az uniós kereskedelemösztönző támogatási beavatkozásoknak jobban kell igazodniuk az egyes országok eltérő körülményeihez. Ezáltal megállapíthatók a fenntartható fejlődést meghatározó tényezők és az élénkítésére legalkalmasabb módszerek, valamint a reformok végrehajtásának lehető legmegfelelőbb sorrendje, hogy ezen információk alapján célirányosan lehessen nyújtani az uniós támogatást.

Az uniós kereskedelemösztönző támogatás nagyobb hányadát kell a **legkevésbé fejlett országok** felé irányítani, ezzel segítve őket a világpiaci exportvolumenük megkétszerezésére irányuló fenntartható fejlesztési cél⁴² elérésében. Annak érdekében, hogy a legkevésbé fejlett országokból származó export minél nagyobb mértékben érhesse el az uniós piacot, a kínálatoldali korlátok és szükségletek elemzése alapján kell fokozni a támogatást és a magánberuházásokat.⁴³

³⁸ SWD(2015) 182 final. Közös szolgálati munkadokumentum: „Gender Equality and Women's Empowerment: Transforming the Lives of Girls and Women through EU External Relations 2016-2020” (A nemek közötti egyenlőség és a nők szerepének erősítése: A lányok és nők életének a 2016–2020-as uniós külkapcsolatok révén történő átalakítása). Különösen a kortól függetlenül minden nő tisztességes munkához juttatására, valamint a pénzügyi szolgáltatások, a termelési erőforrások (köztük a termőföld), a kereskedelmi és vállalkozási lehetőségek egyenlő eséllyel való igénybevételére vonatkozó célkitűzések.

³⁹ A megállapodásról jelenleg folynak a tárgyalások több WTO-tag térszvételeivel.

⁴⁰ Ezen alapelvek és iránymutatások közé tartozik az OECD multinacionális vállalkozásoknak szóló iránymutatása, az ILO multinacionális vállalatokra és a szociális politikára vonatkozó elvekről szóló háromoldalú nyilatkozata, az ENSZ Globális Megállapodása, és az üzleti vállalkozások emberi jogi felelősségére vonatkozó ENSZ-irányelvek, valamint a felelős beruházásra és a felelős üzletvitelre vonatkozó nemzetközi normák.

⁴¹ Például a ruhaiparban, a faiparban, az ásványi nyersanyag-kitermelő iparágakban és más olyan ágazatokban, ahol különösen nagy a kockázat.

⁴² Az addisz-abebei cselekvési program 90. szakasza, valamint a 8.a. és a 17.11. fenntartható fejlesztési cél.

⁴³ Industrialisation in Africa and Least Developed Countries (Iparosítás Afrikában és a legkevésbé fejlett országokban), az UNIDO G20 fejlesztési munkacsoportnak készített jelentése, 2016.

A konfliktusok és az instabil helyzet a migrációt kiváltó főbb tényezők közé tartozik. A reziliencia, az inkluzív és fenntartható növekedés és a tisztességes foglalkoztatás konfliktus- és instabil helyzetekben való támogatása elengedhetetlen, és a beavatkozások fontossági sorrendjének körültekintő megállapítását teszi szükségessé. Az élelmiszer-biztonságot, az alapvető szükségletek és a szükséghelyzeti munkahelyteremtés támogatására továbbra is kiemelt figyelmet kell fordítani.⁴⁴ Az uniós kereskedelemösztönző támogatásnak emellett hozzá kell járulnia a reziliencia fokozásához és a fenntartható gazdasági fejlődés alapjainak letételéhez, egyúttal pedig fel kell használni az infrastruktúra és a munkaerő-igényes ágazatok és beavatkozások bővítésére.

Az EU kereskedelemösztönző támogatással kapcsolatos differenciáltabb megközelítése azokra a **fejlettebb gazdaságú fejlődő országokra is vonatkozik** amelyek 2014 óta már folytattak kétoldalú együttműködést az Unióval⁴⁵. Az ezekkel az országokkal folytatott együttműködést olyan, kölcsönös érdeklődésre számot tartó területek felé kell terelni, mint a szabadkereskedelmi megállapodásról szóló tárgyalások és a feltörekvő gazdaságok világpiaci beilleszkedése, valamint a szomszédságpolitikai partnerországokkal való együttműködés közösen meghatározott partnerségi prioritások alapján.

Intézkedések:

- növelni kell a legkevésbé fejlett országok felé irányított uniós és tagállami kereskedelemösztönző támogatás hányadát azzal a szándékkal, hogy 2030-ra elérje a teljes uniós kereskedelemösztönző támogatás egynegyedét⁴⁶.
- instabil és konfliktushelyzetekben körültekintően kell meghatározni a stabilizálásra irányuló és a gyors eredményt hozó beavatkozások sorrendjét és fontosságát az instabilitás mérlegelésével és a károkozás elkerülésének szem előtt tartásával⁴⁷;
- jobban be kell vonni a fejlettebb gazdaságú fejlődő országokat például a Dél-Dél együttműködésen és háromoldalú együttműködésekben keresztül, kölcsönös érdeklődésre számot tartó területeken (például térségi integráció, térségi értékláncok, a kereskedelmi eljárások egyszerűsítése és bevált módszerek megosztása).

4.5. Átfogóbb ellenőrzés és jelentéstétel

Az uniós kereskedelemösztönző támogatási beavatkozások hatásainak elemzésére és kimutatására jelenleg rendelkezésre álló eszközöket tovább kell fejleszteni, a jelentéstételben

⁴⁴ 17. számú referenciadokumentum: Operating in situations of conflict and fragility – An EU Staff Handbook (Tevékenykedés konfliktus- és instabil helyzetekben – Kézikönyv az uniós személyzet számára), 2014. december, <https://europa.eu/capacity4dev/public-fragility/document/operating-situations-crisis-and-fragility-eu-staff-handbook>.

⁴⁵ A Fejlesztési Együttműködési Eszköz révén ezek az országok térségi szinten továbbra is élvezhetik a fejlesztési együttműködés előnyeit.

⁴⁶ Alaphelyzet: átlagosan 18% 2010 és 2015 között. Forrás: Az uniós kereskedelemösztönző támogatásról szóló 2017. évi jelentés.

⁴⁷ A védelem aláadásának és a fennálló egyenlőtlenségek súlyosbításának elkerülése, valamint a kereskedelemösztönző támogatási beavatkozások tervezett és nem kívánt következményeinek figyelembevétele.

pedig nagyobb hangsúlyt kell fektetni a minőségi szempontokra és az eredményekre, egyúttal csökkentve a kereskedelemösztönző támogatásra vonatkozó kötelezettségvállalások és a végrehajtott intézkedésekről szóló jelentések elkészítése közötti időkülönbséget. Különösen az uniós kereskedelemösztönző támogatásra, illetve a kapcsolódó eszközökre, például a külső beruházási tervre vagy a kereskedelmi megállapodásokra vonatkozó teljesítménymutatók összekapcsolásával lehet pontosabban megérteni az átfogó hatást.

Jelenleg zajlik az információs rendszerek és eszközök⁴⁸ korszerűsítése azzal a céllal, hogy eredményesebben lehessen összegyűjteni, kielemezni és terjeszteni a tanulságokat az EU fejlesztési és együttműködési eredménykeretével⁴⁹ összhangban. Ez megkönnyíti és hatékonyabbá teszi majd a vonatkozó közelmúltbeli tevékenységek országspecifikus és kereskedelmi vonatkozású bontásának elkészítését, ami információkkal szolgálhat a szakpolitikai párbeszédhez és az új kereskedelemösztönző támogatási beavatkozásokhoz, és alátámaszthatja őket.

Az Európai Unió továbbra is támogatja azokat a folyamatokat, amelyek a hivatalos fejlesztési támogatásokon kívüli finanszírozási műveletek növekvő jelentőségének elismerésére irányulnak, hogy az EU szélesebb körben hozzájárulhasson a hivatalos fejlesztési támogatásai révén a partnerországokban elindult kereskedelmi, beruházási és termelési kapacitásfejlesztéshez.

⁴⁸ A Bizottság új műveleti rendszerének bevezetése előreláthatólag 2018-ban veszi kezdetét.

⁴⁹ SWD(2015) 80 final.